

دانش و پژوهش در علوم تربیتی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)
شماره دهم و یازدهم - تابستان و پاییز ۱۳۸۵
صص ۱۶۶ - ۱۴۷

مقایسه کیفیت آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی با دبیرستانهای دولتی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳

پروین سنجری^۱ - قربانعلی سلیمی^۲ - سید احمد احمدی^۳

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی و مقایسه کیفیت آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی با دبیرستانهای دولتی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ می پردازد و هفت محور یعنی: عملکرد مدیران، عملکرد دبیران، میزان امکانات، امور آموزشی، بهداشت، مشاوره و امور پرورشی را مورد بررسی قرار می دهد. روش پژوهش علی مقایسه ای بود. ابزار پژوهش، پرسشنامه ۶۰ سؤالی محقق ساخته با پایایی ۰/۹۸ برای دانش آموزان و ۰/۸۹ برای دبیران بود. روش نمونه گیری، تصادفی چند مرحله ای بود و از بین نواحی پنجگانه شهر اصفهان، سه ناحیه به صورت تصادفی انتخاب شد. سپس تعداد دانش آموزان و دبیران نمونه، با استفاده از فرمول، به نسبت تعداد دانش آموزان و دبیران هر ناحیه

۱- کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

۲- دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

۳- دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از مشخصه‌های آماری نظیر میانگین، انحراف معیار، توزیع فراوانی و درصد و در سطح آمار استنباطی از آزمونهای t مستقل، آزمون تحلیل واریانس یکطرفه، آزمون ال.اس.دی (L,S,D) و آزمون توکی و آزمون هتلینگک استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که: عملکرد مدیران و دبیران در دبیرستانهای غیرانتفاعی با دولتی متفاوت است و مدیران و دبیران دبیرستانهای غیرانتفاعی دارای عملکرد بهتری بودند. کیفیت آموزشی در دبیرستانهای غیرانتفاعی نیز بهتر از دبیرستانهای دولتی بود. در زمینه میزان امکانات، بهداشت و خدمات مشاوره‌ای و امور پرورشی، تفاوت معناداری بین دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی نبود. یعنی در هر دو نوع دبیرستان این خدمات انجام می‌شد و هیچ کدام بر دیگری امتیازی نداشته است. کلید واژه‌ها: کیفیت آموزشی، کیفیت پرورشی، دبیرستانهای غیرانتفاعی، دبیرستانهای دولتی.

مقدمه

جهان معاصر، نقش و ارزش ویژه آموزش و پرورش و جایگاه خاص آن را در پیشبرد اهداف عالی انسان و تعالی و رشد جامعه به خوبی دریافته و لمس کرده و در این زمینه تلاش و کوشش زیادی صرف کرده است. از این رو باید بر این باور تأکید داشت که مدرسه به عنوان یک نهاد آموزشی و پرورشی، کانون اصلی و سرچشمه پیشرفت‌ها و یا عقب ماندگی‌ها در یک جامعه است.

آموزش و پرورش زمانی می‌تواند ادعا کند که در کار آموزش، تربیت و تأمین نیروی انسانی موفق بوده است که از نظر کمی و کیفی به این امر بزرگ پردازد. بهبود کیفیت در یک سازمان، بهره‌وری آن را افزایش می‌دهد و باعث موفقیت سازمان در درازمدت می‌شود.

واژه کیفیت از صنعت وارد آموزش و پرورش شده و به یکی از مقوله‌های محوری در سیاستگذاری آموزشی مبدل شده است. با توجه به تغییرات شگرف سالهای اخیر در حوزه‌های گوناگون فعالیت بشری و انتظار از آموزش و پرورش برای تربیت درست شهروندان آینده و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز برای بحران‌هایی که پیش روی

انسان است، وظیفه نظام آموزشی بسیار پیچیده و مهم شده است. بنابراین نظام آموزشی باید وظایف خود را دقیق، درست و حساب شده انجام دهد و این مستلزم توجه بیش از پیش به کیفیت آموزشی و پرورشی مدارس است (یادگارزاده، ۱۳۸۰، ص ۸).

برای رسیدن به نتایج مطلوب در آموزش و پرورش باید در شناسایی و تشخیص و تعالی کیفیت آن کوشید. در چرخش سیاستهای آموزشی توجه و تأکید بیش از پیش اکثر کشورها و به خصوص کشورهای غربی به سوی ابعاد و اهداف کیفی برنامه‌های آموزشی، تلاش‌های وسیع برای تبیین مفهوم کیفیت و مؤلفه‌های آن در آموزش، عوامل مؤثر در کیفیت، چگونگی ارزشیابی و پایش آن و رابطه کیفیت با معیارها و شاخص‌های آموزشی بوده است (عزیزی، ۱۳۷۹، ص ۲۵).

رضی (۱۳۷۳) در پژوهشی با عنوان مقایسه برخی از ویژگیهای مدارس غیرانتفاعی با مدارس دولتی در شهر اهواز، نتیجه گرفت: زمینه‌های خانوادگی دانش‌آموزان غیرانتفاعی (موقعیت اجتماعی اقتصادی خانواده) نسبت به دانش‌آموزان مدارس دولتی برتری دارد. شواهد کافی برای بیان این مطلب که دبیران دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی با هم متفاوت‌اند وجود ندارد. در زمینه تجهیزات مدارس، به‌طور عمده مدارس دولتی بر مدارس غیرانتفاعی برتری دارند. دانش‌آموزان دبیرستانهای غیرانتفاعی در شاخص‌های مربوط به نمرات رضایت بیشتری نسبت به دانش‌آموزان دبیرستانهای دولتی داشته‌اند.

در بررسی کیفیت مدارس، باید انواع مدارس اعم از دولتی و غیرانتفاعی مورد توجه قرار گیرند و از زوایای مختلف، ابعاد گوناگون آن بررسی شود تا قوت‌ها و ضعف‌های آنها مشخص گردیده و با ارائه راهکارهای مناسب، زمینه بهبود و توسعه کیفیت مدارس فراهم گردد.

منتصری (۱۳۷۴) در پژوهشی در زمینه مدارس غیرانتفاعی وابسته به دانشگاه آزاد اسلامی نتیجه گرفت: در این مدارس به رشد مهارتها و خلاقیت کم‌توجهی می‌شود. از وسایل کمک آموزشی استفاده نمی‌شود و در برخوردها، عدالت رعایت نمی‌شود، اولیا از وضعیت امکانات و تجهیزات مدارس رضایت چندانی ندارد و نیز مشکلات عمده مربوط به کمبود امکانات کتابخانه و امکانات ورزشی، کارگاه و آزمایشگاه نیز برشمرده شده است.

در صنعت کیفیت مساوی است با رضایت مشتری و توجه به نیازهای او، در آموزش می‌توان کیفیت را حذف خطاها، اجتناب از ضایعه، ارائه خدمات کامل به وسیله مؤسسه و کادر آموزشی، بهبود دایمی جریان تدریس، توانایی در ارضای نیازهای دانش‌آموزان و اولیای آنها، تضمین دسترسی به آموزش اثربخش و اعتبار برنامه‌های آموزشی و در نهایت مطابقت با معیارها دانست (عزیزی، ۱۳۷۹، ص ۸).

کفاش (۱۳۷۶) در پژوهشی اقدام به مقایسه وضعیت آموزش و پرورش مدارس غیرانتفاعی و مدارس دولتی شهر تهران کرد و نتیجه گرفت: تفاوت معناداری به لحاظ آماری بین فضاهای آموزشی و پرورشی این مدارس وجود ندارد، فقط این تفاوت در داشتن آزمایشگاه، سالن مطالعه، زمین فوتبال و هندبال و والیبال (که ظاهراً در مدارس دولتی شرایط بهتر بوده) به چشم می‌خورد. از نظر آموزشی مدارس غیرانتفاعی نسبت به مدارس دولتی از مرتبه بالاتر و بهتری برخوردارند. در خصوص آزمایشگاه و سالن مطالعه مدارس غیرانتفاعی بهتر از مدارس دولتی هستند، ولی از نظر نمازخانه مدارس دولتی در وضعیت بهتری قرار دارند. در خصوص کارگاه و میزان وسایل کارگاه تفاوتی بین مدارس دولتی و غیرانتفاعی مشاهده نمی‌شود، اما از نظر تنوع وسایل کارگاه، مدارس غیرانتفاعی در وضعیت بهتری هستند. در زمینه وضعیت آموزش و پرورش در مدارس، میانگین قبولی در دو نوع مدرسه تفاوتی با هم نداشته، اما در ظاهر، میانگین معدل مدارس غیرانتفاعی درصدی بیشتر از مدارس دولتی است.

جلالی (۱۳۷۶) در پژوهشی که در زمینه مدارس غیرانتفاعی استان مرکزی در سال تحصیلی ۷۱ تا ۷۴ در اراک انجام داد به این نتیجه رسید که: نحوه توزیع این مدارس در مناطق سه‌گانه شهرداری اراک به صورت نامتناسبی است. یعنی در نواحی ۱ و ۲ (دارای پایگاه اقتصادی و اجتماعی متوسط به بالا) تراکم مدارس غیرانتفاعی بیش از مناطق دیگر بوده است.

بسیاری از افراد وقتی از کیفیت آموزشی بحث می‌شود به نمره‌های دانش‌آموزان در آزمون‌های مختلف توجه نموده و مدرسه‌ای که دانش‌آموزان آن نمره‌های بالایی داشته باشند مدرسه‌ای اثربخش و با کیفیت شناخته می‌شوند (پایهام، ۱۹۹۹).

حاضری (۱۳۷۷) نیز در پژوهشی با عنوان «مدارس غیرانتفاعی و تحرک اجتماعی» نتیجه گرفت که: مدارس غیرانتفاعی سبب از دست رفتن دبیران مجرب

دبیرستانهای دولتی می‌شود. همچنین با سابقه‌ترین دبیران آموزش و پرورش در مدارس غیرانتفاعی متمرکز هستند و از نظر تحصیلات نیز، دبیران مدارس غیرانتفاعی نسبت به مدارس دیگر برتری داشته‌اند. مدارس غیرانتفاعی در خصوص کتابها و تجهیزات کتابخانه، بودجه و امکانات مالی، در میان مدارس دیگر از امکانات بسیار خوبی برخوردار بودند. از نظر پرورشی و همچنین عملکرد مدیران، مدارس غیرانتفاعی از مدارس دولتی بهتر، اما از مدارس نمونه مردمی بدتر بوده است. در مجموع براساس بررسی‌های کلی، دبیرستانهای غیرانتفاعی در یزد، بهترین کیفیت را نسبت به مدارس دیگر در کشور به خود اختصاص دادند.

سرمد (۱۳۷۹) در پژوهشی در زمینه جایگاه مدارس غیرانتفاعی نتیجه گرفت: بیش از ۸۰ درصد مدیران تحت مطالعه، عقیده داشته‌اند که مدارس غیرانتفاعی در بهسازی آموزش مؤثر هستند. ۶۷ درصد از مدیران هدف از ایجاد مدارس غیرانتفاعی را کمک معنوی به جامعه ذکر کرده و حدود ۲۳/۳۳ درصد هم علت را کسب منفعت و سود ذکر کرده‌اند. حدود ۴۰ درصد از معلمان مدارس غیرانتفاعی، معلمان رسمی آموزش و پرورش هستند و بقیه را معلمان بازنشسته و دانشجو تشکیل می‌دهند.

ملکی (۱۳۷۹) پژوهشی در زمینه بررسی میزان انطباق برنامه‌ها با اهداف پرورشی در دبیرستانهای شهر اصفهان انجام داد و نتیجه گرفت: بیشترین هدف تحقق‌یافته مربوط به پاسخگویی به نیازهای روحی و جسمی دانش‌آموزان و کمترین هدف تحقق‌یافته مربوط به غنی نمودن اوقات فراغت دانش‌آموزان است.

قاسمی پویا (۱۳۸۰) در پژوهشی بر روی مشارکت مردمی در آموزش و پرورش نتیجه گرفت که از نظر اکثر پاسخ‌دهندگان در حال حاضر گسترش مدارس غیرانتفاعی در مقایسه با مدارس دولتی و نمونه مردمی برای آموزش و پرورش کشور چندان مناسب نیست. حتی اگر این مدارس را به‌عنوان نهادی فرهنگی در نظر بگیریم، که مؤسسان آن در پی حداقل سود هستند، باز هم با توجه به وضعیت اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی جامعه فعلی ما، این نهادها تأثیر مثبت قابل‌توجهی در آموزش و پرورش کشور بر جای نخواهند گذاشت.

گلپور (۱۳۸۲)، در پژوهشی با عنوان «بررسی نگرش افراد جامعه نسبت به مدارس غیرانتفاعی در شهر اصفهان» نتیجه گرفت: نگرش افراد جامعه (در اصفهان) نسبت به ابعاد

آموزشی، پرورشی، اجتماعی و اقتصادی در مدارس غیرانتفاعی گرایش به منفی بودن نشان داده است. در عین حال در بخش‌هایی بین این نگرش‌های منفی و نظرات ابراز شده راجع به امکانات و تجهیزات، مدیریت و کادر آموزشی، وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان و حمایت و نظارت والدین در مدارس غیرانتفاعی ناهمسویی به چشم خورده است.

پیس سیوتا (۱۹۹۹) در پژوهش خود در زمینه مدارس خصوصی و مدارس دولتی دریافت: معلمان مدارس خصوصی در مورد تسلط بر محتوای آموزش کلاس درس، درگیر شدن والدین در امر آموزش و پرورش، عملکرد تحصیلی و روحیه کلی نسبت به معلمان مدارس دولتی نگرشها و نظر مثبت‌تری دارند.

اپلی و رومانو (۱۹۹۸) که رقابت میان مدارس خصوصی و دولتی امریکا را تحلیل کردند، به این نتیجه رسیدند که میان کیفیت مدارس خصوصی و اندازه آن همبستگی منفی وجود دارد. یعنی هر چه اندازه مدارس در امریکا کوچکتر باشد، از نظر وضعیت تحصیلی و آموزشی و کیفیت آموزش، در شرایط بهتری هستند. همچنین این مطالعه نشان می‌دهد که میان درآمد و توانایی مالی در درون هر مدرسه خصوصی همبستگی منفی وجود دارد.

لازی بیلی و پنگ‌تان (۲۰۰۳) که یادگیری دانش‌آموزان دبستانی را در ماداگاسکار در مدارس خصوصی و دولتی مقایسه کردند، نتیجه گرفتند: دانش‌آموزان مدارس خصوصی نسبت به هم‌تایان خود در مدارس دولتی، عملکرد تحصیلی بهتری داشته و نمرات بهتری در آزمون‌ها کسب کرده‌اند و وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده‌های دانش‌آموزان مدارس خصوصی مطلوب‌تر است.

گلر و همکاران (۲۰۰۳) در پژوهشی با عنوان «اثر مشارکت مدارس خصوصی بر کار مدارس دولتی» دریافتند: هیچ‌گونه دلیل روشن و معینی از اینکه مشارکت مدارس خصوصی تأثیری بر بهبود کار مدارس دولتی داشته باشند، وجود ندارد.

اگر مصمم شویم که کیفیت در سرلوحه فعالیت‌های برنامه‌ریزی توسعه و ارائه خدمات قرار گیرد، دستیابی به نتایج بهتر به سادگی امکان‌پذیر است. شاید آن چیزی که فراموش شده تعهد آگاهانه و مستمر نسبت به تعیین و تحقق کیفیت باشد (سلیمی و همکاران، ۱۳۷۷، ص ۳۷). رسیدن به کیفیت آموزشی نیازمند تلاش همه‌جانبه از سوی همه دست‌اندرکاران نظام آموزش و پرورش است و بر همه ماست تا در این تلاش سهمی داشته باشیم.

با توجه به هدف کلی پژوهش که مقایسه و تعیین کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی با دبیرستانهای دولتی شهر اصفهان بود دو عامل (آموزشی و پرورشی) بررسی شد و اهداف ویژه شامل: تعیین و مقایسه عملکرد مدیران، عملکرد دبیران و میزان امکانات موجود در دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی در نظر گرفته شد. همچنین عملکرد دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی در زمینه امور آموزشی، امور بهداشتی، مشاوره و امور پرورشی بررسی و مقایسه شد.

روش

روش پژوهش علی مقایسه‌ای است زیرا به بررسی و مقایسه کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی مدارس غیرانتفاعی و دولتی می‌پردازد.

جامعه آماری این پژوهش کلیه دبیران و دانش‌آموزان (۱۲۳۳۵۲ نفر) مقطع متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ بودند. حجم نمونه آماری با استفاده از پاسخ‌های داده شده به ۶۰ پرسشنامه اولیه (مطالعه مقدماتی) و برآورد واریانس، ۴۵۰ نفر محاسبه شد که ۱۲۰ نفر دبیر و ۳۳۰ نفر دانش‌آموز بودند. نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای بوده است به منظور انتخاب نمونه‌های آماری این پژوهش، ابتدا از بین نواحی پنجگانه آموزش و پرورش شهرستان اصفهان، سه ناحیه (۴ و ۳ و ۲) به صورت تصادفی انتخاب گردید. سپس تعداد دانش‌آموزان نمونه، به نسبت تعداد کل دانش‌آموزان هر ناحیه با استفاده از فرمول محاسبه شد.

به منظور انجام این تحقیق و با توجه به اهداف و فرضیه‌های تحقیق و معیارهای انتخاب و تحلیل محتوا، پژوهشگر پرسشنامه‌ای را ساخت که ۶۰ سؤال بسته پاسخ داشت و عوامل مختلف در خصوص کیفیت آموزشی و پرورشی مدارس متوسطه را در وضعیت موجود سنجش می‌کرد که در دو نوع مدارس دولتی و غیرانتفاعی اجرا گردید. سؤالات بسته پاسخ براساس مقیاس درجه‌بندی لیکرت تنظیم شد که مقوله‌های آن از ۱ تا ۵ درجه‌بندی شد.

برای برآورد پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب پایایی پرسشنامه برای دانش‌آموزان ۰/۹۸ و برای دبیران ۰/۸۹ محاسبه شد که در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار بود. روایی صوری و محتوایی این پژوهش را استاد راهنما، استاد

مشاور و استادان متخصص دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان و دانشگاه آزاد خوراسگان تأیید کردند.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از مشخصه‌های آماری نظیر میانگین، انحراف معیار، توزیع فراوانی و درصد و در سطح آمار استنباطی از آزمونهای t مستقل، آزمون تحلیل واریانس یکطرفه، آزمون ال. اس. دی، آزمون توکی و آزمون هتلینگ استفاده شده است.

نتایج

در جدول ۱ میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی از نظر دانش‌آموزان دبیرستانهای غیرانتفاعی مقایسه شده است.

جدول ۱- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی از نظر دانش‌آموزان دبیرستانهای غیرانتفاعی

شماره	فرضیه‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	عملکرد مدیران	۳/۴۶	۰/۷۸۴
۲	عملکرد دبیران	۳/۳۵	۰/۷۳۳
۳	میزان امکانات	۳/۲۰	۰/۹۵۷
۴	امور آموزشی	۳/۲۳	۰/۸۷۶
۵	امور بهداشتی	۲/۴۸	۰/۸۳۰
۶	امور مشاوره	۲/۹۳	۰/۹۲۱
۷	سایر امور پرورشی	۲/۸۶	۱/۰۷۹
		$F = ۰/۲۷$	$t = ۱۸۰/۴$
		$P = ۰/۰۰۰$	

با توجه به اینکه F مشاهده شده در سطح $p \leq ۰/۰۱$ معنادار بوده، بنابراین کیفیت آموزشی و پرورشی دبیران غیرانتفاعی یکسان نبوده است. بیشترین کیفیت مربوط به مدیران با میانگین ۳/۴۶ و کمترین کیفیت مربوط به امور بهداشتی با میانگین ۲/۴۸ بوده است.

در جدول ۲ میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی از نظر دانش‌آموزان دبیرستانهای دولتی مقایسه شده است.

جدول ۲- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی
از نظر دانش‌آموزان دبیرستانهای دولتی

شماره	فرضیه‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	عملکرد مدیران	۳/۲۶	۰/۷۰۲
۲	عملکرد دبیران	۳/۰۵	۰/۵۷۹
۳	میزان امکانات	۳/۳۸	۰/۶۴۵
۴	امور آموزشی	۲/۹۵	۰/۴۵۸
۵	امور بهداشتی	۲/۵۱	۰/۷۰۳
۶	امور مشاوره	۲/۷۷	۰/۷۳۵
۷	سایر امور پرورشی	۳/۱۵	۰/۶۲۴

$$t = ۴۴۵/۴$$

$$F = ۷۲/۷۵$$

$$P = ۰/۰۰۰$$

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد با توجه به اینکه F مشاهده شده در سطح $p \leq ۰/۰۰۱$ معنادار بوده، بنابراین کیفیت آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی یکسان نبوده است. بیشترین کیفیت مربوط به میزان امکانات با میانگین ۳/۳۸ و کمترین کیفیت مربوط به امور بهداشتی با میانگین ۲/۵۱ بوده است.

در جدول ۳ میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی از نظر دبیران دبیرستانهای غیرانتفاعی مقایسه شده است. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، با توجه به اینکه F مشاهده شده در سطح $p \leq ۰/۰۰۱$ معنادار بوده، بنابراین کیفیت آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی یکسان نبوده است. بیشترین کیفیت مربوط به عملکرد مدیران با میانگین ۴/۰۱ و کمترین کیفیت مربوط به امور بهداشتی با میانگین ۳/۲۲ بوده است.

جدول ۳- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی
از نظر دبیران دبیرستانهای غیرانتفاعی

شماره	فرضیه‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	عملکرد مدیران	۴/۰۱	۰/۶۸۸
۲	عملکرد دبیران	۳/۷۶	۰/۶۱۱
۳	میزان امکانات	۳/۴۰	۰/۸۳۶
۴	امور آموزشی	۳/۶۵	۰/۴۷۹
۵	امور بهداشتی	۳/۲۲	۰/۷۸۴
۶	امور مشاوره	۳/۶۲	۰/۸۷۰
۷	سایر امور پرورشی	۳/۴۹	۰/۹۴۳

$$t = ۴۴/۰۵$$

$$F = ۵/۷۴$$

$$P = ۰/۰۰۱$$

در جدول ۴ میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی از نظر دبیران دبیرستانهای دولتی مقایسه شده است.

جدول ۴- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت آموزشی و پرورشی
از نظر دبیران دبیرستانهای دولتی

شماره	فرضیه‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	عملکرد مدیران	۳/۸۹	۰/۵۸۶
۲	عملکرد دبیران	۳/۸۴	۰/۵۰۵
۳	میزان امکانات	۳/۶۲	۰/۷۲۷
۴	امور آموزشی	۳/۲۹	۰/۵۷۵
۵	امور بهداشتی	۳/۰۸	۰/۸۷۹
۶	امور مشاوره	۳/۶۵	۰/۶۵۵
۷	سایر امور پرورشی	۳/۵۳	۰/۷۰۹

$$t = ۲۴۴/۲۴$$

$$F = ۳۷/۵۷$$

$$P = ۰/۰۰۰$$

با توجه به اینکه F مشاهده شده در سطح $p \leq 0/01$ معنادار بوده، بنابراین کیفیت آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی یکسان نبوده است. بیشترین کیفیت مربوط به عملکرد مدیران با میانگین $3/89$ و کمترین کیفیت مربوط به امور بهداشتی با میانگین $3/08$ بوده است.

در جدول ۵، میانگین نمره ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دانش آموزان با توجه به جنسیت مقایسه شده است.

جدول ۵- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دانش آموزان با توجه به جنسیت

نوع دبیرستان	میانگین	دانش آموزان دختر		سطح معناداری	مؤلفه
		انحراف معیار	میانگین		
عملکرد مدیران	$3/47$	$0/695$	$3/14$	$4/05$	$0/000$
عملکرد دبیران	$3/12$	$0/666$	$3/09$	$0/46$	$0/645$
میزان امکانات	$3/27$	$0/802$	$3/42$	$1/72$	$0/086$
کیفیت آموزشی	$3/10$	$0/635$	$2/90$	$3/10$	$0/002$
بهداشت	$2/45$	$0/771$	$2/56$	$1/37$	$0/170$
مشاوره	$2/93$	$0/771$	$2/69$	$2/72$	$0/007$
سایر امور پرورشی	$3/20$	$0/795$	$3/01$	$2/29$	$0/023$

نتایج جدول ۵ نشان می دهد t مشاهده شده در خصوص عملکرد مدیران، کیفیت آموزشی و مشاوره در سطح $p \leq 0/001$ و سایر امور پرورشی در سطح $p \leq 0/05$ معنادار بوده است.

در جدول ۶ میانگین نمره ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دانش آموزان با توجه به نوع دبیرستان مقایسه شده است.

جدول ۶- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دانش‌آموزان با توجه به نوع دبیرستان

نوع دبیرستان مؤلفه	دانش‌آموزان پسر		دانش‌آموزان دختر		t	سطح معناداری
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
عملکرد مدیران	۳/۴۶	۰/۷۸۴	۳/۲۶	۰/۷۰۲	۱/۸۰	۰/۰۷۳
عملکرد دبیران	۳/۳۵	۰/۷۳۳	۳/۰۵	۰/۵۷۹	۲/۶۵	۰/۰۱۰
میزان امکانات	۳/۲۰	۰/۹۵۷	۳/۳۸	۰/۶۴۵	۱/۲۶	۰/۲۱۱
کیفیت آموزشی	۳/۲۳	۰/۸۷۶	۲/۹۵	۰/۴۵۸	۲/۱۹	۰/۰۳۳
بهداشت	۲/۴۸	۰/۸۳۰	۲/۵۱۹	۰/۷۰۳	۰/۳۴	۰/۷۲۷
مشاوره	۲/۹۳	۰/۹۲۱	۲/۷۷	۰/۷۳۵	۱/۱۴	۰/۲۵۶
سایر امور پرورشی	۲/۸۶	۱/۰۷	۳/۱۵	۰/۶۲۴	۱/۸۱	۰/۰۷۴

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد t مشاهده شده در خصوص عملکرد دبیران و کیفیت آموزشی در سطح $p \leq 0/05$ معنادار بوده بنابراین بین نظرات دانش‌آموزان مدارس دولتی و غیرانتفاعی تفاوت وجود دارد. به عبارت دیگر عملکرد دبیران و کیفیت آموزشی در مدارس غیرانتفاعی بهتر از مدارس دولتی بوده است.

در جدول ۷، مقایسه میانگین نمره کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دانش‌آموزان با توجه به رشته تحصیلی مقایسه شده است. نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد F مشاهده شده در خصوص میزان امکانات در سطح $p \leq 0/05$ معنادار بوده بنابراین بین نظرات دانش‌آموزان با توجه به رشته تحصیلی آنان تفاوت وجود دارد.

جدول ۷- مقایسه میانگین نمره کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دانش آموزان با توجه به رشته تحصیلی

سطح معناداری	F	ادبیات		تجربی		ریاضی		رشته مؤلفه
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۳۳۵	۱/۰۹	۰/۵۶۱	۳/۶۱	۰/۷۳۰	۳/۳۱	۰/۷۷۵	۳/۳۲	عملکرد مدیران
۰/۲۰۷	۱/۵۸	۰/۵۱۵	۳/۲۶	۰/۶۰۷	۳/۰۶	۰/۶۱۴	۳/۱۹	عملکرد دبیران
۰/۰۳۱	۳/۵۲	۰/۵۳۶	۳/۰۵	۰/۶۷۷	۳/۴۷	۰/۸۰۹	۳/۲۶	میزان امکانات
۰/۲۱۹	۱/۵۳	۰/۴۲۴	۳/۲۰	۰/۴۹۶	۳/۰۰	۰/۴۹۹	۲/۹۵	کیفیت آموزشی
۰/۰۸۹	۲/۴۴	۰/۸۲۶	۲/۳۳	۰/۷۲۰	۲/۴۷	۰/۶۹۵	۲/۶۷	بهداشت
۰/۱۲۶	۲/۰۹	۰/۳۹۹	۳/۲۱	۰/۷۷۶	۲/۷۷	۰/۷۷۰	۲/۸۲	مشاوره
۰/۱۱۵	۲/۱۸	۰/۴۰۴	۳/۱۶	۰/۶۷۷	۳/۱۹	۰/۷۲۴	۲/۹۹	سایر امور پرورشی

در جدول ۸ میانگین نمره ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دبیران با توجه به نوع دبیرستان مقایسه شده است.

جدول ۸- مقایسه میانگین نمره ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی از نظر دبیران با توجه به نوع دبیرستان

سطح معناداری	t	دانش آموزان دختر		دانش آموزان پسر		نوع دبیرستان مؤلفه
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۴۳۵	۰/۷۸۴	۰/۵۸۶	۳/۸۹	۰/۶۸۸	۴/۰۱	عملکرد مدیران
۰/۵۲۶	۰/۶۳۶	۰/۵۰۵	۳/۸۴	۰/۶۱۱	۳/۷۶	عملکرد دبیران
۰/۲۲۰	۱/۲۳	۰/۷۲۷	۰/۶۲۷	۰/۸۳۶	۳/۴۰	میزان امکانات
۰/۰۰۷	۲/۷۷	۰/۵۷۵	۳/۲۹	۰/۴۷۹	۳/۶۵	کیفیت آموزشی
۰/۵۰۶	۰/۶۶	۰/۸۷۹	۳/۰۸	۰/۷۸۴	۳/۲۲	بهداشت
۰/۸۴۸	۱/۱۹	۰/۶۵۵	۳/۶۵	۰/۸۷۰	۳/۶۲	مشاوره
۰/۸۲۷	۰/۲۱	۰/۷۰۹	۳/۵۳	۰/۴۹۳	۳/۴۹	سایر امور پرورشی

با توجه به اینکه t مشاهده شده در خصوص کیفیت آموزشی در سطح $p \leq 0/05$ معنادار بوده، بنابراین بین کیفیت آموزشی مدارس دولتی و غیرانتفاعی از نظر دبیران تفاوت وجود دارد. به عبارت دیگر میزان کیفیت آموزشی در مدارس غیرانتفاعی بهتر از مدارس دولتی بوده است.

در جدول ۹ میانگین نمره کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی از نظر دبیران مرد و زن مقایسه شده است. نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد، با توجه به اینکه t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار نبوده، بنابراین بین نظرات دبیران مرد و زن در خصوص ابعاد کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی تفاوتی وجود ندارد.

جدول ۹- مقایسه میانگین نمره کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی از نظر دبیران مرد و زن

جنسیت مؤلفه	دبیران مرد		دبیران زن		t	سطح معناداری
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
عملکرد مدیران	۳/۹۷	۰/۵۷۳	۳/۸۹	۰/۶۴۷	۰/۶۲۵	۰/۵۳۳
عملکرد دبیران	۳/۸۵	۰/۴۹۰	۳/۷۹	۰/۵۶۹	۰/۵۵۲	۰/۵۸۲
میزان امکانات	۳/۵۹	۰/۷۴۰	۳/۵۴	۰/۷۸۱	۰/۲۷۵	۰/۷۸۴
کیفیت آموزشی	۳/۴۲	۰/۵۵۶	۳/۳۶	۰/۵۸۸	۰/۴۶۴	۰/۶۴۴
بهداشت	۳/۱۱	۰/۹۱۰	۳/۱۲	۰/۸۱۳	۰/۰۵۵	۰/۹۵۶
مشاوره	۳/۷۰	۰/۷۰۰	۳/۶۰	۰/۷۲۸	۰/۶۴۴	۰/۵۲۱
سایر امور پرورشی	۳/۵۴	۰/۷۶۸	۳/۵۰	۰/۷۸۴	۰/۲۵۳	۰/۸۰۰

جدول ۱۰- مقایسه زوجی اختلاف میانگین نمره میزان امکانات از نظر دانش‌آموزان با توجه به رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	اختلاف میانگین	سطح معناداری
ریاضی فیزیک - علوم تجربی	-۰/۲۱۱۵	۰/۰۴۶
علوم تجربی - ادبیات	۰/۴۲۴	۰/۰۳۸

بر اساس نتایج جدول ۱۰ اختلاف بین میانگین نمرات دانش‌آموزان رشته ریاضی فیزیک با علوم تجربی و علوم تجربی با ادبیات معنادار بوده است. به عبارت دیگر به نظر دانش‌آموزان رشته علوم تجربی نسبت به دانش‌آموزان رشته ریاضی فیزیک و ادبیات امکانات بیشتر است.

جدول ۱۱- جدول مقایسه زوجی اختلاف میانگین نمره کیفیت آموزشی از نظر دانش‌آموزان با توجه به پایه تحصیلی

رشته تحصیلی	اختلاف میانگین	سطح معناداری
اول - دوم	-۰/۲۲۰	۰/۰۳۲
دوم - سوم	۰/۲۷۱	۰/۰۰۵
دوم - پیش‌دانشگاهی	۰/۲۹۴	۰/۰۰۹

بر اساس نتایج جدول ۱۲ اختلاف بین میانگین نمرات دانش‌آموزان بین دانش‌آموزان پایه اول با دوم و دوم با سوم و دوم با پیش‌دانشگاهی معنادار بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، مقایسه و تعیین کیفیت فعالیتهای آموزشی و پرورشی دبیرستانهای غیرانتفاعی با دبیرستانهای دولتی شهر اصفهان بوده است. به این منظور با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته به این امر اقدام شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل

پرسشنامه‌ها نشان داد که: عملکرد مدیران در دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی از نظر دانش‌آموزان و دبیران متفاوت است و مدیران مدارس غیرانتفاعی عملکرد بهتری نسبت به مدیران مدارس دولتی داشته‌اند. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های کفاش (۱۳۷۶)، حاضری (۱۳۷۷)، گلپور (۱۳۸۲)، پیس سیوتا (۱۹۹۹) و لاززی بیلی و پنگ‌تان (۲۰۰۳) مبنی بر عملکرد بهتر مدیران مدارس غیرانتفاعی نسبت به مدیران مدارس دولتی، همسویی دارد.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به عملکرد دبیران نشان داد دبیران مدارس غیرانتفاعی عملکرد بهتری نسبت به دبیران مدارس دولتی داشته‌اند. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های کفاش (۱۳۷۶)، حاضری (۱۳۷۷) و پیس سیوتا (۱۹۹۹)، همسو می‌باشد ولی با پژوهش رضی (۱۳۷۳) همسویی ندارد. همچنین گلپور (۱۳۸۲) عملکرد دبیران در مدارس غیرانتفاعی را در حد متوسط می‌داند. در این زمینه گویی یک همسویی در بین کشورهای مختلف دیده می‌شود. به عبارت دیگر، پژوهش‌هایی مانند پژوهش لاززی بیلی و پنگ‌تان (۲۰۰۳) نیز نشان داد کادر آموزشی و نحوه عملکرد این کادر در مدارس خصوصی و غیرانتفاعی از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار است.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به حوزه میزان امکانات نشان داد بین امکانات آموزشی مدارس دولتی و غیرانتفاعی تفاوت وجود ندارد. پژوهش‌های داخل کشور نظیر پژوهش‌های حاضری (۱۳۷۷)، مسعودی‌فر (۱۳۷۹) و گلپور (۱۳۸۲) تجهیزات و امکانات مدارس غیرانتفاعی را در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند. منتصری (۱۳۷۴)، امکانات و تجهیزات مدارس غیرانتفاعی را ناکافی برشمرد. اپلی و رومانو (۱۹۹۸)، امکانات و تجهیزات برخی از مدارس دولتی (و حتی بسیاری از آنها) را به دلیل دسترسی به اعتبارات مالی دولتی، نسبت به مدارس خصوصی برتر دانستند. به نظر می‌رسد همسو با پژوهش قاسمی پویا (۱۳۸۰)، بین مدارس غیرانتفاعی در این زمینه تنوع وسیعی وجود داشته باشد. برخی از این مدارس با سرمایه‌گذاری‌های اولیه مطلوب، توانسته‌اند امکانات مطلوبی فراهم کنند و گروهی دیگر موفق به این کار نشده‌اند.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به حوزه کیفیت آموزشی در مدارس دولتی و غیرانتفاعی نشان داد، کیفیت آموزشی مدارس غیرانتفاعی بهتر از مدارس دولتی می‌باشد. یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش‌های رضی (۱۳۷۳)، کفاش (۱۳۷۶)، حاضری (۱۳۷۷) و قاسمی پویا (۱۳۸۰)، همسویی نشان می‌دهد، ولی با پژوهش‌های منتصری (۱۳۷۴) و گلپور (۱۳۸۲) همسویی ندارد. تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به بررسی وضعیت بهداشت در مدارس دولتی و غیرانتفاعی نشان داد بین وضعیت بهداشتی مدارس دولتی و غیرانتفاعی تفاوتی وجود ندارد.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به بررسی عملکرد دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی در زمینه امور مشاوره نشان داد بین دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی از نظر مشاوره تفاوتی وجود ندارد. می‌توان نتایج این پژوهش را با پژوهش‌های منتصری (۱۳۷۴)، کفاش (۱۳۷۶)، حاضری (۱۳۷۷) و گلپور (۱۳۸۲) در داخل کشور، همسو دانست. ولی نتایج به دست آمده با نتایج پژوهش‌های پیس سیوتا (۱۹۹۹) و لازیبیلی و پنگ‌تان (۲۰۰۳) در خارج کشور همسویی ندارد.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به بررسی عملکرد دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی در زمینه امور پرورشی نشان داد بین دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی از نظر کیفیت امور پرورشی تفاوتی وجود ندارد. بررسی‌های به عمل آمده از نتایج پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد پژوهشگرانی چون کفاش (۱۳۷۶) و حاضری (۱۳۷۷) کیفیت مدارس غیرانتفاعی را در زمینه امور پرورشی، در برخی از ابعاد مانند کتابخانه و آزمایشگاه، بهتر از مدارس دولتی و در ابعاد دیگری مانند نمازخانه ضعیف‌تر از مدارس دولتی، ارزیابی کردند. منتصری (۱۳۷۴)، وضعیت مدارس غیرانتفاعی را از نظر امکانات، کتابخانه، ورزش، کارگاه و آزمایشگاه، نامطلوب توصیف کرد. نتایج پژوهش گلپور (۱۳۸۲)، نیز نشان داد نگرش چندان مثبتی نسبت به بعد پرورشی مدارس غیرانتفاعی وجود ندارد.

توصیه‌های کاربردی پژوهش

- ۱- با توجه به گستردگی اهداف آموزشی و پرورشی مدارس و اجرای دستورالعمل‌های متنوع توجه به کیفیت مدارس نسبت به کمیت آن در اولویت قرار گیرد.
- ۲- با توجه به ابعاد مختلف و گسترده‌ی فعالیتهای پرورشی، نیاز به تخصص‌های متنوعی در برخی از زمینه‌ها وجود دارد که باید به افرادی غیر از مربیان پرورشی واگذار گردد.
- ۳- با توجه به اینکه بعضی از مدارس غیرانتفاعی دارای کیفیت مطلوب آموزشی و پرورشی نمی‌باشند، لذا اعمال پایش و نظارت بیشتر سازمانها و ادارات آموزش و پرورش حداقل بر برخی از مدارس غیرانتفاعی ضروری می‌باشد.

منابع

- رضی، مقدس. (۱۳۷۳)، «مقایسه برخی از ویژگیهای مدارس غیرانتفاعی با مدارس دولتی در شهر اهواز»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه تهران.
- جلالی، محمدرضا. (۱۳۷۶)، «بررسی جایگاه و عملکرد مدارس غیرانتفاعی استان مرکزی در سالهای تحصیلی ۷۱ الی ۷۴»، *فصلنامه فرهنگ مشارکت*، شماره چهاردهم، تهران، وزارت آموزش و پرورش.
- حاضری، علی محمد. (۱۳۷۷)، *مدارس غیرانتفاعی و تحرک اجتماعی*، با تکیه بر مطالعه در شهرستان یزد، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.
- سرمد، غلامعلی. (۱۳۷۹)، «جایگاه مدارس غیرانتفاعی در جامعه»، *ماهنامه تربیت*، سال دوازدهم، شماره دوم.
- عزیزی، نعمت‌الله. (۱۳۷۹)، «مفهوم کیفیت و نظام‌های بهبود آن در آموزش و پرورش»، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، شماره ۶۱.
- قاسمی پویا، اقبال. (۱۳۸۰)، «مشارکتهای مردمی در آموزش و پرورش»، تهران، پژوهشکده تعلیم و تربیت، واحد انتشارات.
- کفاش، حمیدرضا. (۱۳۷۶)، *مقایسه وضعیت آموزش و پرورش مدارس غیرانتفاعی و مدارس دولتی شهر تهران*، شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان تهران.

گلپور، محسن. (۱۳۸۲)، بررسی نگرش افراد جامعه نسبت به مدارس غیرانتفاعی در شهر اصفهان، شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.

مسعودی فر، احمدرضا. (۱۳۷۹)، نگرش کارکنان اداری، مدیران و معلمان شهر مشهد نسبت به مدارس غیرانتفاعی و عوامل مؤثر بر آن، طرح پژوهشی، شورای تحقیقات آموزش و پرورش خراسان.

ملکی، آذر. (۱۳۷۹)، «بررسی میزان انطباق برنامه‌ها با اهداف پرورشی از دیدگاه مدیران، مربیان پرورشی و دانش‌آموزان در دبیرستانهای شهر اصفهان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.

منتصری، غلامرضا. (۱۳۷۴)، «بررسی نظرات اولیای دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی وابسته به دانشگاه آزاد اسلامی، در مورد عملکرد مدیریت، معلمان و مربیان، امکانات و تجهیزات و برنامه‌های فوق برنامه و تربیتی مدارس فرزندانشان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران.

یادگارزاده، غلامرضا. (۱۳۸۰)، «کیفیت آموزش چیست و چگونه می‌توان آن را بهبود بخشید؟»، ماهنامه تکنولوژی آموزشی، مهرماه، ۱۳۸۰.

EPPLE, D. & ROMANO, R.E. (1998). Competition between private and public schools, vouchers, and peer-group effects. *The American Economic Review*, pp 33 – 62.

GELLER, R., CHRISTOPHER and OTHERS. (2003). *The Effect of private school competition on public school performance* Internet, Erp. Aysps. Gus. Edu/sioguist.

LASSIBILIE, G., PENG TANA, J. (2003). Student learning in public and private primary schools in Madagascar. *Economic Development and cultural change*. 51, pp 699 – 717.

PISCIOTTA, J. (1999). *Teacher attitudes in Texas public and private schools*. Online:www. TPDF. Org / education / teacher / toc. Html.

POPHAM, JAMES. (1999). Why standardized test don't Measure Educational Quality, *Educational leadership* march.

وصول: ۸۴/۶/۴

پذیرش: ۸۵/۲/۳